

Въпросът за бежанците и вътрешно разселените лица в контекста на Дневния ред за развитие на света

Становище на Стела Коева, бакалавър по Японистика, магистър по Дипломация и международни отношения

Въпросът за бежанците безспорно се превърна в основната дискутирана тема както в широката общественост, така и на национално експертно-политическо ниво. За първи път страната ни е изправена пред предизвикателството да се справи с по-масова бежанска вълна, идваща от държава със сериозни вътрешнополитически проблеми, която се намира в непосредствена близост до България.

Докато на бежанците продължава да се гледа като на проблем и пречка, е слабо вероятно да бъде изградена ефективна и целенасочена политика за справяне и управление на създалата се ситуация. За съжаление години наред България беше прекалено фокусирана върху това да изпълнява икономически и политически критерии на партньорите от ЕС, да пази фискална стабилност в условия на световна криза, да се справя със социални и демографски проблеми и т.н. Макар че географски и геополитически страната ни не се намира в политически стабилен регион, за щастие тя може да се гордее с мирен и безконфликтен преход, който до известна степен ѝ даде самочувствие на вътрешно стабилна точка на Балканите, стремяща се към балансирана външна политика, основана на добросъседски и партньорски отношения, както в региона, така и в европейски и глобален аспект. Ето защо като че ли пред нас въпросът за справянето с бежанците никога не е стоял на първо четене.

Българинът се слави като топъл и гостоприемнен човек, но все още няма изградена култура на поведение спрямо бежанците. Въпреки че в новата си история вече сме ставали свидетели на бежански вълни, включително и известен приток към България предвид на зрелите проблеми в Афганистан, Ирак и др., интензивна вълна на бежанци, каквато ни заля от Сирия, не се е случвала. На преден план излязоха сериозни проблеми, свързани с липса на достатъчно координирани действия между институции, готовност за светкавична реакция в случай на криза, снабдяване с елементарни битови, санитарно-хигиенни и продоволствени материали, недостиг на служебни лица, които да обработват и проверяват документите на желаещите да получат статут и др. Вместо да

се вземат светкавични мерки за справяне с проблема и незабавно настояване за съдействие от чуждестранни партньори, в самата страна започнаха полемички между повече или по-малко компетентни лица за и против чужденците, относно опасността от тероризъм, за месечната издръжка на един бежанец, за нарастването на престъпните прояви, интеграцията и разселването на тези бежанци, осигуряването на заетост, което освен това е основен проблем и за самите български граждани в момента, или за нарастване на процента на мюсюлманско население – въпрос, манипулиран от някои националистически партии.

Целите на хилядолетието и Дневният ред за развитие на света след 2015 г. са фокусирани върху глобални проблеми, свързани с благоденствието и нормалните хуманни условия на съществуване. Борбата със световния глад, бедност, болести и детска смъртност, стремежът към равнопоставеност на половете, достъпът до здравеопазване и образование са нормални условия за съществуването на едно цивилизовано общество. Факт е обаче, че в редица региони по света съществуват общности от хора, които нямат тези елементарни човешки права, което налага дискусии и изработване на единни рамки за действие и подобряване на условията на живот. През 1994 г. в Доклада за развитието на човека на ООН са очертани два водещи аспекта на концепцията за сигурността, а именно 1) Защитата от въздействието на трайно появяващи се заплахи като глад, болести и репресии и 2) Защитата от внезапни и травмиращи сринове в ежедневието на живот на хората, в техните домове, на работните им места и в общностите. Когато се разисква темата за бежанците, неминуемо трябва да се отбележи, че с оглед на приетото определение според Конвенцията за статута на бежанците бихме могли да обобщим, че бежанец е лице, чиято сигурност е застрашена на някое от петте нива, възприети като еталон в международните отношения.

В този ред на мисли е редно да се отбележи, че не е уместно да говорим за проблем с бежанците, а за въпрос за бежанците, тъй като всеки един индивид в даден момент може да бъде изправен пред подобна участ. Целите на хилядолетието не са насочени конкретно към бежанските групи по света, а към всички онеправдани общности, които се намират в риск. Безспорен е фактът, че ООН предприема конкретни мерки за облекчаването на положението на хората в риск, още повече, че в Дневният ред за развитие на света след 2015 г. вече се говори не за абстрактни концепции и мерки, а за възможност да се разработи практически дневен ред в съответствие с

институционалния капацитет на политиката и да се премине към по-обоснован, задълбочен, гъвкав и иновативен подход за справяне с всеки локален проблем.

Необходимостта от целенасочена и конкретна политика за реализиране на Целите на хилядолетието за развитие сред бежанците и вътрешно разселените лица намира потвърждение не само в случая на България и наплива от сирийски бежанци, но и във всяка една страна, която се намира в близост до дадена гореща конфликтна точка по света. Мерките на ООН, насочени към преодоляване на последици като глад, бедност, липса на хигиена или човешки права, обаче в случая с бежанците са по-скоро лекуване на симптоми, а не на първопричината, която всъщност е даденият регионален конфликт. Необходими са спешни мерки за превенция на конфликтите, омиротворяване и мироопазване. ООН има богат и полезен опит в тези дейности, но те съвсем не са лека задача, предвид това че голяма част от конфликтите са вътрешнодържавни и не допускат интензивна външна намеса.

Усилията за опазване на мира и сигурността в регионите обаче следва да са резултат от сътрудничеството не само на страните в самия регион, но и на международните организации и международната общност като цяло. Това означава да се работи с методите на многостранната дипломация, които биха били най-ефективни и в справянето с бежанския въпрос. България като страна с по-малко опит, традиции и възможности за решение задължително трябва да работи в тясно сътрудничество с европейските си партньори. Пропуск в политиката и координацията на страната ни е, че се оказахме неподготвени за ситуацията, макар да имаше индикации за назряващ проблем още с началото на арабските революции например и проблемът на Италия с бежанците. Редно е да се подчертае обаче, че бидейки външна граница на ЕС, България трябва да бъде подпомогната от европейските си партньори, както експертно, така и финансово, тъй като бежанският въпрос освен политически е и хуманитарен и ако не се овладее навреме, би могъл да се превърне от локален в доста по-мощен и действително от въпрос да се изроди в проблем, криза и дори заплаха, както за сигурността и битието на самите бежанци, така и за гражданите на съответните приемащи държави.